

Lucjan Suchanek

Polska Akademia Umiejętności, Kraków

ZYGMUNT GLOGER I FOLKLORYSTYKA ROSYJSKA

Gdy w internecie rosyjskim wpisujemy hasło *Gloger* – pojawiają się, w takiej właśnie kolejności, trzy nazwiska: Gothold Gloger (1924–2001), niemiecki pisarz i malarz, Zygmunt Gloger (1845–1910) i Konstanty Gloger (1803–1863) – niemiecki zoolog i ornitolog. Podstawowym źródłem wiadomości o Zygmuncie Glogerze jest tu *Słownik encyklopedyczny Brockhausa i Efrona*¹, pierwsza rosyjska encyklopedia powszechna, wydawana w Petersburgu w latach 1890–1907. Obejmuje 82 tomy podstawowe i 4 uzupełniające, zawiera 121 240 haseł, 7 800 ilustracji i 235 map. Brak w niej jednak informacji o Glogerowskiej *Encyklopedii staropolskiej*, wydawanej w latach 1900–1903 w Warszawie. W latach 1899–1902 wyszedł trzypiętomowy *Mały słownik encyklopedyczny Brockhausa i Efrona*². W nim także znalazło się, odpowiednio oczywiście skrócone, hasło Zygmunt Gloger³.

W rosyjskim internecie brak, poza danymi z encyklopedii, jakichkolwiek większych opracowań o Glogerze. Jego nazwisko nie pojawia się też w opracowaniach poświęconych dziejom folklorystyki. Wielokrotnie natomiast znajdujemy je w pracach rosyjskich badaczy folkloru jako jedno ze źródeł, jakie wykorzystują w swoich pracach, a także w pracach badaczy polskich publikowanych w języku rosyjskim (na przykład Doroty Rembiszewskiej). Jako ciekawostkę można podać fakt, że w internecie rosyjskim proponuje się kupno Glogerowskiej *Encyklopedii staropolskiej ilustrowanej* (*Иллюстрированная старопольская энциклопедия*), jej wersji ośmiotomowej (cena 4 306 rubli) lub czterotomowej.

W polskim internecie przy Glogerze występują z reguły następujące określenia: etnograf, folklorysta, krajoznawca, a także historyk i archeolog. W rosyjskim internecie porządek jest nieco inny: uczony, historyk, etnograf, archeolog, folklorysta, pisarz. Bez względu jednak na układ określeń, w obu pojawiają się dwa z nich: etnograf i folklorysta. Obie te nauki, folklorystyka i etnografia, mają wiele wspólnego. W niniejszym tekście będę Glogera określał jako folklorystę.

¹ *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*. СПб., (1890–1907).

² *Малый энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона* (МЭСБЕ).

³ „Gloger Sigizmundus, polski pisarz, etnograf, urodzony w 1845 r. Wspaniałe są jego zbiory ludowych obrzędów i pieśni: *Piesni ludu* (sic!) 1892”.

Zygmunt Gloger swą działalność folklorystyczną, wielostronną, różnego typu, rozpoczął w 1867 roku i prowadził ją ponad czterdzieści lat. Polska folklorystyka była wówczas bardzo rozwinięta, w szczególności gdy idzie o zbieractwo. Równie cenne było wydawanie tekstów oraz opracowań teoretycznych. Warto zwrócić uwagę na to, jak jej pozycja naukowa sytuowała się na tle folklorystyki europejskiej. Celem niniejszego tekstu jest pokazanie jej w kontekście folklorystyki rosyjskiej. Jej narodziny, podobnie jak w Polsce, nastąpiły nieco później niż w Europie Zachodniej, gdzie po epoce klasycyzmu, z jego silnym elitaryzmem, zaczęło, na fali z kolei egalitaryzmu, wzrastać zainteresowanie twórczością ludową, mówiono nawet o modzie lubowania się gminem. Wiązało się to ściśle z pojawieniem się tendencji preromantycznych i romantycznych. Za datę wyjściową polskiej folklorystyki uważa się rok 1802 (manifest Hugona Kołłątaja)⁴. Wcześniejszy okres zbieractwa określa się mianem prefolklorystyki. Jednak świadome zbieractwo rozpoczęło się w epoce romantyzmu i wiąże się z nazwiskiem Zoriana Dołęgi-Chodakowskiego, przy czym zbierano wówczas „starożytności polskie i słowiańskie”⁵. Pierwsze próby rozważań teoretycznych rozpoczęły się w połowie XIX stulecia, kiedy najwybitniejszą postacią polskiej folklorystyki był Oskar Kolberg. Ważnym faktem w dziejach folklorystyki polskiej było powołanie w działającej w Krakowie Akademii Umiejętności Komisji Antropologicznej z jej Sekcją Etnologiczną, w której zarysowano plan badań ludoznawczych.

W nauce rosyjskiej/radzieckiej rozumiano folklorystykę trojako. Była więc traktowana jako nauka filologiczna (tradycja nauki niemieckiej). Druga perspektywa to folklorystyka jako nauka etnograficzna (tradycja nauki angielskiej i francuskiej). Trzeci punkt widzenia: folklorystyka jako nauka samodzielna⁶.

Koncepcję ostatnią głosił Wiktor Gusiew, autor pracy *Estetyka folkloru*, wskazując na jej wielotematyczność (*полиэлементность*), bowiem elementy słowne znajdują się tu w ścisłym związku z elementami muzycznymi, mimicznymi, choreograficznymi⁷. Dodać do nich trzeba wytwory materialne.

Pierwszy zapis folkloru rosyjskiego sięga XVII wieku i jest znamienne, że został zrobiony dla angielskiego podróżnika – były to pieśni historyczne o wydarzeniach z czasów smuty⁸. W XVIII stuleciu zapisów było więcej, pojawiają się też coraz czę-

⁴ V. Krawczyk-Wasilewska, *O folklorystyce polskiej w stulecie „Ludu”, „Lud”* 1995, t. 78.

⁵ J. Maślanka, *Polska folklorystyka romantyczna*, Wrocław 1884.

⁶ К. В. Чистов, *О взаимоотношении фольклористики и этнографии* http://journal.iea.ras.ru/archive/1970s/1971/Chistov_1971_5.pdf.

⁷ В. Гусев, *Эстетика фольклора*, Ленинград 1967.

⁸ O folklorystyce rosyjskiej patrz szerzej: 1. Азадовский М. К. *История русской фольклористики в двух томах*. Москва, Т. 1: 1958, Т. 2: 1963; *Из истории русской фольклористики*. СПб. Наука, 1978–2014; Т. В. Зуева, Б. П. Кирдан, *Русский фольклор – М.*, 2002. <http://www.textologia.ru/literature/russkiy-folklor/istorija-folkloristiki/sobiranie-folklorav-xvii-xviii-i-pervoy-treti-xix-v/3248/?q=471&n=3248> *Русские фольклористы. Библиография*

ściej wypowiedzi o folklorze i jego znaczeniu dla kultury narodowej (Wasilij Tatiszczew). Teksty ludowe bywają włączane do utworów artystycznych. W połowie XVIII wieku ukazują się zbiorki tekstów folklorystycznych. Najważniejszy z nich to tzw. *Сборник Кириши Данилова*, zawierający głównie byliny i pieśni historyczne. Jego pierwsze wydanie zatytułowane *Древние русские стихотворения* wyszło w 1804 roku⁹. W XVIII stuleciu opublikowano kilka zbiorów pieśni ludowych, niektóre z nich z nutami (*Собрание русских простонародных песен с их голосами, положенными на музыку Иваном Прачем*).

Naukowe wydania folkloru zaczęły się ukazywać w latach 30–40. XIX wieku i wiążą się one z nazwiskiem profesora Uniwersytetu Moskiewskiego, Iwana Sniegirowa, który opublikował dwa ważne zbiory: *Русские простонародные праздники и суеверные обряды в четырех частях* (1837–1839) i *Русские народные пословицы и притчи* (1848). Natomiast Iwan Sacharow wydał *Сказания русского народа о семейной жизни своих предков в двух томах, 1836 и 1839 годы* i *Русские народные сказки* (1841). Teksty folklorystyczne (głównie byliny, pieśni historyczne, obrzędowe, liryczne) wydawał Piotr Kiriejewski: *Русские народные стихи*, 1848 i *Песни, собранные П. В. Киреевским*. Zapisywał je także Władimir Dal, autor znanego słownika języka rosyjskiego (*Пословицы русского народа*). Ważne miejsce w dziejach zbieractwa folkloru zajmują *Народные русские сказки. Сборник Александра Афанасьева*, który wychodził w 8 zbiorach od 1855 do 1863 roku. Dymitr Sadownikow wydał *Загадки русского Народа*, natomiast Paweł Rybnikow *Песни собранные П. Н. Рыбниковым* (1861–1867). Pojawiło się również kilka wydań bylin¹⁰.

Lata 60–70. XIX stulecia w folklorystyce rosyjskiej to okres rozkwitu zbieractwa. W tym czasie ukazały się bardzo cenne publikacje różnych gatunków twórczości ludowej: bajek, bylin, przysłów, zagadek, wierszy duchownych (religijnych), zaklęć, lamentów i pieśni pozaobrzędowych, to znaczy niezwiązanych z jakimiś obrzędami.

W czasach, gdy Gloger prowadził działalność folklorystyczną, w Europie istniało już kilka szkół badawczych. Należała do nich szkoła mitologiczna, traktująca folklor jako pogłos mitów kosmogonicznych, której twórcami byli bracia Grimm. Pod wpływem koncepcji romantycznych i w oparciu o tezę, że źródłem sztuki jest

фический словарь. Пробный выпуск / Отв. ред. Т. Г. Иванова и А. Л. Топорков. М. ПРОБЕЛ-2000, 2010; Д. В. Смирнов, *История русской музыкальной фольклористики второй половины XIX – начала XX века*. Часть первая. Деятельность Этнографического отдела. 1867–1900. Москва 2012.

⁹ Rosyjskie słowo *древние* znaczy po polsku 'dawne, stare'. Znaczy to, że podobnie jak w Polsce (starożytności słowiańskie) w Rosji także zbierano teksty powstałe w odległych czasach.

¹⁰ Patrz: *Собирание русского фольклора в XIX – начале XX вв. Имена известных собирателей народных песен, пословиц, сказок, былин их труды*. https://studopedia.ru/11_68509_sobiranie-russkogo-folklor-a-v-hlh--nachale-hh-vv-imena-izvestnih-sobirateley-narodnih-pesen-po-slovits-skazok-bilin-ih-trudi.html.

mitologia, za swój cel postawili sobie oni odtworzenie niemieckiej (germańskiej) mitologii, bowiem ich zdaniem korzenie kultury narodowej, a więc ludowej, wiążą się z dawnymi wierzeniami z czasów pogańskich.

W folklorystyce rosyjskiej wyróżnia się rosyjską szkołą mitologiczną (lata 40–50. XIX wieku), za której twórcę uznawany jest Fiodor Busłajew. Podjął on główne tezy braci Grimm, lecz operował na materiale słowiańskim, podkreślając znaczenie mitu i języka. Kontynuacją badań szkoły mitologicznej była szkoła mitologii porównawczej – tzw. „młodszy mitologowie”. Badając mity, wykorzystywali oni teorię meteorologiczną (burzową), wiążącą pochodzenie mitów ze zjawiskami ze sfery pogody, oraz teorię solarną, wiążącą pochodzenie mitów z dawnymi wyobrażeniami o ziemi i słońcu (religia przyrody, sakralizacja sił natury). Najbardziej znanymi przedstawicielami „młodszych mitologów” byli Orest Miller i Aleksander Afanasjew, autor pracy *Pochodzenie mitu, metoda i środki badań nad nim* (*Происхождение мифа, метод и средства его изучения*). Wyjaśniając istotę mitów, opierał się on na koncepcji, u podstaw której leży sakralizacja sił przyrody – burzy, gromu, wiatru, chmur. Dowodził, że narodziny mitów pozwala wyjaśnić historia języka. Twierdził, że w dawnych czasach większość nazw dotyczących sił przyrody była zbudowana na śmiałych metaforach, jednak z biegiem czasu miało miejsce zaciemnienie tych metafor i metafora przeradzała się w mit.

Drugą po mitologicznej szkołą, ważniejszą od niej, gdy idzie o udział w jej rozwoju uczonych rosyjskich, była szkoła historyczna. Niemiec Theodor Benfey w 1858 roku przedstawił ideę, która przeczyła tezie o pochodzeniu różnych motywów od jednego wspólnego źródła, tzn. od mitów. Podstawą jego koncepcji były związki kulturowo-historyczne między narodami. Głosił ideę zapożyczeń kulturowych i wędrówki (migracji) motywów, przede wszystkim bajkowych. Ten wybitny sanskrytolog w obszernej przedmowie do *Panczatantry* pokazał, jak wiele motywów z tego dzieła znalazło odbicie w różnych folklorach narodowych, szczególnie w bajkach. Owe indyjskie motywy wędrowały przez Azję i Afrykę, a przez Bizancjum dotarły do Europy. Folklor to przeto rudymenty praindoeuropejskiej wspólnoty ludów. Benfeyowska teoria motywów wędrownych (zwana też indianizmem) szybko rozprzestrzeniła się po Europie. W Rosji jej zwolennikami byli Aleksandr Pypin, Władimir Stasow, Władimir Miller, Aleksandr Wiesiołowski i inni.

Aleksandr Wiesiołowski (1838–1906) był uczonym, który zyskał europejską sławę jako teoretyk literatury, kładący podwaliny pod komparatystykę i poetykę historyczną. Jego badania nad folklorem, nad twórczością ludową, miały ważne znaczenie dla rozwoju teorii zapożyczeń, jednocześnie pokazywały słabości głósnej wcześniej szkoły mitologicznej. Było to możliwe dzięki temu, że Wiesiołowski był autorem licznych prac, w których stosował metodę porównawczą, badając wierzenia, legendy i obrzędy w folklorach różnych narodów. Obiektem swych studiów uczynił przede wszystkim rosyjski epos ludowy, w tym zwłaszcza byliny (praca *Byliny południowo-rosyjskie – Южно-русские былины*). Był także badaczem ro-

syjskich wierszy duchownych (praca *Разысканий в области русских духовных стихов*)¹¹.

Byliny to gatunek miejscowy, endemiczny, podobnego nie znajdziemy w innych folklorach narodowych. Trzy są teorie objaśniające genezę tego gatunku. Zgodnie z koncepcją mitologiczną są to opowieści o zjawiskach związanych z żywiołami, a ich bohaterowie to uosobienia tych zjawisk, które utożsamiane są z dawnymi bóstwami. Szkoła historyczna zaś traktuje byliny jako pozostałości (ślady) dawnych wydarzeń historycznych, zachowanych w narodowej pamięci, bowiem ich zapisy są późne, pochodzą z XVIII i XIX wieku. Wiesiołowski patrzył na ich genezę z punktu widzenia teorii zapożyczeń, wskazując na ich literackie pochodzenie, dopatrywał się w nich zapożyczeń z Zachodu.

Opowiadając się za kulturowo-historycznymi związkami między narodami, Wiesiołowski wskazywał, że są one możliwe dzięki typologicznemu uniwersalizmowi światowego rozwoju kulturowego, co umożliwiała zapożyczanie. Wysunął koncepcję tak zwanych „встречных течений”, możliwych dzięki podobieństwu wspólnych podstaw, na których rodzi się twórczość (mity, bajki, fabuły epickie). Wiesiołowski wyrażał przekonanie, że kontakty kulturowe między narodami służą postępowi i pomagają w rozwoju form wypowiedzi. W swoich pracach pokazywał liczne przykłady związków rosyjskiej twórczości ustnej z krajami Wschodu i Zachodu. W badaniach nad folklorem w szkole mitologicznej stosowano analizę porównawczą, lecz Wiesiołowski rozumiał ją inaczej. Przeciwstawiał jej metodę, zgodnie z którą „należało wyjaśniać zjawiska życiowe przede wszystkim w kontekście realnego czasu, w którym dane zjawisko występuje”¹². Zwracał więc uwagę na wymiar historyczny.

Mniejszą rolę niż szkoła zapożyczeń odegrała w rosyjskiej folklorystyce szkoła antropologiczna, związana z takimi uczonymi, jak Edward Burnett Tylor, Andrew Lang i James George Frazer. Istota tej koncepcji zawierała się w przekonaniu, że folklor to składnik powszechnej historii ludzkości, której wcześniejsze stadia stanowiły mitologia i antyk. Tylor stworzył koncepcję tzw. „przeżytków” (*survivals*), według której dawność stanowi element terażniejszości, to znaczy, że wszystkie narody przechodzą przez wspólne stadia rozwoju, a kolejne stadia zachowują elementy (przeżytki) poprzednich etapów. To właśnie zadecydowało o podobieństwie kultury materialnej i duchowej w różnych kulturach narodowych. Spowodowały to takie czynniki, jak sakralizacja przez człowieka sił przyrody, a także wspólna dla całej ludzkości tożsamościowa istota człowieka, podobieństwo jego psychiki i myślenia. Teoria samopowstawania fabuł (*теория самозарождения сюжетов*) głosiła, że każdy naród tworzy samodzielnie swoją kulturę, wzbogacając kulturę ludzkości. Szkoła

¹¹ А. Н. Веселовский, *Собрание сочинений*, т. 16, М. – Л., 1938, с. 212–30.

¹² Т. Говенько, *Фольклористические работы академика А. Н. Веселовского на немецком языке: Аспекты развития концептуально-аналитических подходов и вклад в российскую и международную науку*. Тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 10.01.09, кандидат филологических наук Говенько, Татьяна Владимировна. Москва 2000.

antropologiczna przejęła niektóre koncepcje szkoły mitologicznej, uznając wielką rolę w społeczeństwach wiary, magii oraz mitów. Dowodziła jednak, że mity były czymś wtórnym w stosunku do animizmu, czyli sakralizacji sił przyrody. Wpływ szkoły antropologicznej znalazł odzwierciedlenie w pracach niektórych rosyjskich folklorystów, takich jak Mikołaj Sumcow czy Aleksander Kirpicznikow¹³.

Po rewolucji październikowej folklorystykę dotknęły te same represje, jakie ogarnęły wszystkie sfery życia. Musiała ona poddać się ideologii marksistowsko-leninowskiej, która przynosiła nową wizję świata i brutalnie wcielała ją w życie, odżegnując się od dotychczasowej rzeczywistości przedrewolucyjnej. Aczkolwiek folklor jako dziedzina kultury życia ludu i obiekt badań dobrze wpisywał się w nową ideologię, to jednak dotychczasowy sposób opisu folkloru, stosowane metody i kierunki badawcze nie mogły zostać zaakceptowane przez zaprogramowaną rzeczywistość. Badaczy okresu przedmarksistowskiego poddano surowej krytyce (Busłajew, Wiesiołowski). Należało więc o nich zapomnieć. Tak było z przedrewolucyjną szkołą historyczną – jej metoda i instrumentarium pojęciowe oraz terminologia zostały zakazane.

Wkrótce pojawił się termin folklorystyka marksistowska, nawiązujący do prac Marksa, Engelsa, Lenina, opartych na koncepcji walki klas. W tym duchu należało teraz rozwiązywać problemy teorii i historii folkloru. Walcząc z formalizmem, stosowano podejście wulgarno-socjologiczne, pojawiały się jednak próby innych ujęć, jak na przykład wynikająca z badań nad bajką metoda paleontologiczna, której twórcą był Włodzimierz Propp, autor głośnej *Morfologii bajki* z roku 1928. Obok bajki tematem wielu opracowań była bylina i wiążący się nią problem historyzmu tego gatunku (Sergiej Azbielew, szkoła neohistoryczna). Ważnym wydarzeniem, oficjalnie krytykowanym, była publikacja przez Mikołaja Andriejewa *Wykazu motywów bajkowych według systemu Antti Aarne'ego* (1929), wzorowanego na badaniach znanego uczonego fińskiego.

Nadal rozwijało się zbieractwo, organizowano ekspedycje naukowe, wydawano zbiory tekstów, ale także i w tej sferze widoczne były ograniczenia lub, na odwrót, preferowano koncepcje jak najściślej związane z nową ideologią. Obok tradycyjnych gatunków folkloru dużym zainteresowaniem cieszyły się czastuszki¹⁴, folklor robotniczy, folklor okresu Wojny Ojczyźnianej, zupełnie natomiast pomijano folklor religijny, mało uwagi poświęcano folklorowi miejskiemu¹⁵.

¹³ Ю. М. Соколов, *Русский фольклор*, М., 1941, с. 75–79; В. И. Чичеров, *Русское народное творчество*, М., 1959, с. 86–87. А. Н. Веселовский, *Историческая поэтика*, Л., 1940, с. 512–515; М. К. Азадовский, *История русской фольклористики*, т. 2, М., 1963; Дж. Коккьяра, *История фольклористики в Европе*, пер. с итал., М., 1960; R. H. Lowie, *The History of Ethnological Theory*, L., 1937.

¹⁴ Były to krótkie, z reguły czterowersowe (także dwu- i sześciowersowe) przyśpiewki, które szczególnie dobrze nadawały się do szerzenia pożądanych treści ideologicznych.

¹⁵ Т. Зуева, В. Кирдан, *Русский фольклор*. Москва 2002 <http://www.textologia.ru/literature/russkiy-folklor/istorija-folkloristiki/russkaya-folkloristika-posle-1917-g/3255/?q=471&n=3255>

Warto w tym miejscu przytoczyć słowa jednego ze współczesnych badaczy, Aleksandra Bogdanowa:

Folklor tradycyjny skazany jest na wymarcie. Większość gatunków, jakie jeszcze zazwyczaj wiążemy z twórczością ludową, powoli znika z życia nie tylko współczesnego mieszkańca miast, ale także mieszkańca wsi. Badanie takich gatunków, jak bylina, bajka czy pieśń historyczna przypomina dziś w znacznym stopniu pracę archeologa czy paleontologa, posługującego się retrospektywnymi metodami analizy i hipotetycznymi modelami wyjaśniającymi¹⁶.

Gdy w latach sześćdziesiątych zelżał ideologiczny terror, folklorystyka zaczęła zmieniać oblicze. Odżyła szkoła historyczna, nawiązująca do Wiesiołowskiego, do poetyki historycznej (wspomnieć trzeba Wiktora Żyrmunskiego – doktora honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego, czy Eleazara Mieletyńskiego, autora pracy *Poetyka mitu*), zajmująca się głównie rodzajami i gatunkami. Zaczęto wykorzystywać metody badań formalnych, zwłaszcza w folklorze narracyjnym, posługując się analizą strukturalno-typologiczną. Pojawił się również kierunek strukturalno-semiotyczny. Strukturalna folklorystyka powstała w wyniku syntezy podejścia tradycyjnego z metodologią takich dyscyplin, jak antropologia kulturowa, lingwistyka, semiotyka, informatyka. Wiązało się to z powstałą w Tartu (Jurij Łotman i inni) koncepcją ekstralingwistycznych wtórnych systemów modelujących (*вторичные моделирующие системы*), takich jak mit, folklor, religia, mających wprawdzie w swej osnowie język jako pierwotny system modelujący (*первичная моделирующая система*), lecz posiadających własną strukturę organizacyjną.

Inny sposób podejścia do folkloru, kompleksowy, obejmujący język, mitologię, etnografię, sztukę ludową, reprezentuje rozwijana w ośrodku moskiewskim etnolingwistyka, której twórcą był Nikita Tołstoj (członek PAU), ściśle współpracujący z ośrodkiem lubelskim (Jerzy Bartmiński).

W najnowszych czasach pojawiły się nowe techniki badawcze, związane z rozwojem technik obliczeniowych (komputery, internet). W pracach naukowych używane są takie pojęcia, jak folklor internetowy, antyfolklor, postfolklor (Mikołaj Niekludow – przejście od folkloru tradycyjnego do współczesnego). Działają wyspecjalizowane centra badań nad folklorem, posiadające bogate archiwa i wydające stojące na wysokim poziomie periodyki.

W obecnej strukturze nauk w Rosji folklor zaliczany jest do nauk filologicznych, w dziale literaturoznawstwo i językoznawstwo. Działa 12 ośrodków, w których zdobywać można stopnie naukowe w tej dyscyplinie naukowej¹⁷.

¹⁶ A. Богданов, *Программа курса лекций Традиционные формы повседневности: Семиотика фольклора* https://www.ruthenia.ru/folklore/bog_pr.html.

¹⁷ Stopień magistra uzyskuje się w dziale folklorystyka i mitologia.

Bibliografia

- Azadowskij M. K., *Istorija russkoj folkloristiki w dwuch tomach*, t. 1, Moskwa 1958.
Azadowskij M. K., *Istorija russkoj folkloristiki w dwuch tomach*, t. 2, Moskwa 1963.
Czistow K. W., *O wzaimootnoszenii folkloristiki i etnografii*, [w:] http://journal.iea.ras.ru/archive/1970s/1971/Chistov_1971_5.pdf [dostęp: 17.08.2020].
Gowien'ko T., *Folkloristiczeskije raboty akademiika A. N. Wiesielowskogo na niemieckom jazykie: Aspekty razwitija konceptualno-analiticzeskich podchodow i wkład w rossijskiju i mieżdunarodnuju nauku*, Moskwa 2000.
Gusiew W., *Estietika folkłora*, Leningrad 1967.
Iz istorii russkoj folkloristiki, SPB.: Nauka, 1978–2014.
Krawczyk-Wasilewska V., *O folklorystyce polskiej w stulecie „Ludu”, „Lud”* 1995, t. 78.
Maślanka J., *Polska folklorystyka romantyczna*, Wrocław 1884.
Ruskoje narodnoje tworczestwo, M. 1959, s. 86–87.
Sokołow Ju. M., *Russkij folklor*, M. 1941, s. 75–79.
Zujewa T.W., Kirdan B.P., *Russkij folklor*, M. 2002, [w:] <http://www.textologiaru/literature/russkiy-folklor/istorija-folkloristiki/sobiranie-folkłora-v-xvii-xviii-i-pervoy-treti-xix-v/3248/?q=471&n=3248> [dostęp:17.08.2020].

Lucjan Suchanek

The Polish Academy of Learning, Cracow

ZYGMUNT GLOGER AND RUSSIAN FOLKLORE STUDIES

Summary

The article examines Zygmunt Gloger's oeuvre in the context of Russian folklore studies, whose beginnings came about later than the beginnings of analogical studies in Western Europe. In Russia, volumes of folklore texts started to be published in the mid 18th century, and scholarly editions – in the 1830s and the 1840s. When Gloger carried out his research, there existed a few theoretical schools of folklore studies in Europe. One of them, the mythological, treated folklore as a reverberation of cosmogenic myths. An analogical school developed in the 1840s and 1850s in Russia. For Russian scholars, however, a more important school was the historical one, the most important representative of which was Aleksandr Wiesiołowski. His studies of folklore and folk art had a significant impact on the theory of borrowings. He authored numerous works, in which he applied a comparative method to the examination of beliefs, legends and rites of different nations. The anthropological school was of much lesser importance in Russian folklore studies.

After the October Revolution, folklore studies had to cope with the Marxist-Leninist ideology. Soon there emerged a new term: Marxist folklore studies, based on the conception of the class struggle. Formalism was contested; instead, a primitive sociological perspective gained paramount importance. In the 1960s, when the ideological terror eased off, the Russian folklore studies changed again. The historical school was revived, methods of formal examination were introduced, and there emerged a new, structural-semiotic approach. The contemporary scholarly works use such terms as the Internet folklore, post-folklore and anti-

folklore. There are professional centers for folklore studies, which have huge archives at their disposal and publish high quality periodicals.

Key words: Zygmunt Gloger, folklore studies, Polish folklore studies, Russian folklore studies, schools of folklore studies.